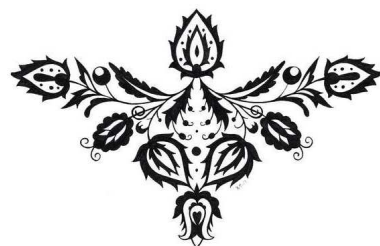

Jedlik Ányos Alapiskola Szímő

Falunk rövid története

S z í m ő község (é.sz. 47° 59' 01", k.h. 17° 59' 45") Csallóköz keleti peremén terül el, 10 km-re a Vág és a Kis-Duna találkozási pontjától. Érsekújvártól 13 km-re nyugatra, Gútától 12 km-re északra a Vág bal partján fekszik. Közigazgatási területe 26,3 km². Teljes népessége 2281 fő (a 2011-es népszámlálás alapján). A község kialakulása is már regénybe illő kalandokon át vezetett mai formájához. Az eredetileg a mai **Gúg** területén levő település első írásos említése 1113-ból származik. *Gúgpusztát* 1217-ben önálló faluként, 1245-ben pusztaként említik, valószínűleg a tatárjárás során elpusztult. Szímőt 1291-ben még Nyitra vármegye részeként említik. 1312-ben Csák Máté hadai pusztították el. Lakosai törökök pusztítása elől a 16. században települtek át a Vág partjára, ekkor már Komárom vármegyéhez tartozott. A török időkben általában nem volt hódoltsági terület, de sokat szenvedett a portyázásoktól. A középkori *Szentgyörgy* falu szintén Szímő határában feküdt. 1693-ban az esztergomi érseket említik földesuraként, ekkor Széchenyi György érsek Gúg pusztát a szímőieknek adományozta. 1704-ben Heinter osztrák generális a többi Érsekújvár-környéki faluval együtt felgyújtotta és kifosztotta Szímőt is. Az életben maradt lakosság Győrbe menekült. 1728-ban újra felépítették a lerombolt templomot, *1780-ban pedig felépült az első iskola* is. A 18. század végén a falut az Udvardi járástól a Csallóközhez csatolták. A 19. században a Vág szabályozásával (a töltés 1891-ben épült meg) a mezőgazdaság gyors fejlődésnek indult, jelentősen megnőtt a megművelhető földterület, csökkent az árvízveszély. A trianoni békeszerződésig Komárom vármegye Csallóközi járásához tartozott. Szímő híres volt dinnyetermesztéséről, korábban vízimalmok és egy gőzmalom is működött itt. A századfordulón állandó komp üzemelt a Vágon. 1920-ban Csehszlovákiához csatolták, majd 1938-1945 között ismét Magyarországhoz tartozott. A 2. világháború után újra Csehszlovákia településévé vált. 1960-ban kezdték meg az új iskola építését.

„Az igazak örökké élnek...”

Szímő legféltettebb öröksége **Jedlik Ányos** hagyatéka. A falu szülötte 1800. január 11-én látta meg a napvilágot, akiről akkoriban még senki sem sejtette, hogy élete során olyan szellemi és tárgyi emlékeket hagy ránk, melyek mérföldkönek számítanak a tudomány- és technikatörténet jövőjében. A híres feltaláló, fizikus és nyelvapoló emlékét a Jedlik-házban kialakított emlékszoba, valamint a nevével fémjelzett helyi alapiskola örzi méltóságteljesen. 2001. május 5-én az iskola megalakulásának 45. évfordulóján megfogalmazódott javaslat valósággá vált. Az akkori igazgató, *Pénzes István* indítványozására és a Szlovák Kormány új iskolaügyi programjának köszönhetően az iskola hivatalosan is felvette a híres bencés szerzetes nevét.

„Figyelmünkkel minden nap és minden órában arra összpontosítsunk, amit szeretünk és értékelünk, ne arra, ami rossz, így részt vehetünk egy jobb jövő születésében, amelyhez a naponta meghozott kis döntések vezetnek el.”

/ Carol Pearson /

Iskolánk mottója is arra utal, hogy pedagógusaink nagy szeretettel és odaadással foglalkoznak minden kisdíákkal, értékelve bennük az embert, formálják, alakítják jellemét, bővítik ismereteit egy jobb és szebb jövő érdekében, származására való tekintet nélkül. A

mindennapos kis dolgok, az apró döntések és az elért sikerek adnak erőt, motivációt mindannyiunknak. Ha mi nem segítünk egymásnak, akkor ki fog? Ezért iskolánkról bátran elmondhatjuk, hogy gyermekközpontú, mivel figyelmünk a gyermekek javára irányul.

Céljaink:

- minden tanulónak egyforma esélyt adni a tanuláshoz
- megfelelő felkészítés után tanulóink képesek legyenek önállóan alkotni, s felelősségteljes döntéseket hozni
- az alapskolán szerzett ismereteik birtokában érvényesülni tudjanak az élet bármely területén
- nemzetéhez, s nyelvéhez hű fiatalokat nevelni

Az iskolánk profilja:

- minden feltételt biztosítunk ahhoz, hogy tanulóink informatikai ismereteit magasabb szintre emeljük
- nagy hangsúlyt fektetünk az idegen nyelvek és a szlovák nyelv tanítására, hogy tanulóink megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek a továbbtanuláshoz
- olyan feltételeket teremtünk, amelyek lehetővé teszik a tehetségek kibontakozását
- egyéni bánásmódban részesítjük a gyengébb képességű, hátrányos helyzetű tanulókat, és emeljük tudásszintjük színvonalát
- lehetőségeinkhez mérten részt veszünk a meghirdetett tanulmányi- és sportversenyeken
- sokrétű szakköri tevékenységeket kínálunk diákjainknak
- aktívan bekapcsolódunk a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi Minisztériuma által meghirdetett projektekbe. Az elmúlt tanévek során két projektet is eredményesen zártunk. Az egyik projekt az alsó tagozatos tanulók differenciált képességfejlesztésére irányult, míg a másik, iskolánk roma tanulóinak felzárkóztatását tűzte ki célul, valamint képességeik és készségeik fejlesztésére fordított nagy hangsúlyt.

Sokoldalúan fejlett, önálló gondolkodású, harmonikus személyek fejlesztése a célunk - hiszen *Exupery* szavaival élve: „**A jelen kialakítása a jövő előkészítése.**” Mindezek elérése érdekében szorosan együttműködünk az iskola mellett működő iskolatanáccsal, a szülői munkaközösséggel, a CSEMADOK helyi alapszervezetével, a község önkormányzatával, a helyi cserkészcsapattal, óvodával és a szlovák tanítási nyelvű alapiskolával.

Egy kis visszaemlékezés az elmúlt tanév eseményeire...

- 2013. szeptember 2-án az **ünnepélyes tanévnyitóval** kezdődött meg az új tanév.
- Szeptember 5-én és 6-án valósult meg az első **papírgyűjtés**, amely során a lelkes diákseregnek **4360 kg papírt** sikerült összegyűjtenie. A helyezést elért osztályok jutalma egy-egy finom torta volt.
- Október 4-én két nyolcadikos tanuló **vett részt a szövegértelmezési, anyanyelvi vetélkedőn az érsekújvári Pázmány Péter Gimnáziumban.**
- Ugyanezen a napon kondult meg a harang a magyar szabadságharc 13 honvédtábornokáért, ünnepi műsorral és mécses gyújtással tisztelegtünk emlékük előtt.
- Az Érsekújvári Czuczor Gergely Alapiskola mellett működő XXI. század Gyermekeért Polgári Társulás 2013. október 11-én meghívta az alsó tagozatos diákokat a **VII. MESEFESZTIVÁLRA**, ahol a **Kuttyomfitty Társulat** bemutatásában sor került „**A széttáncolt cipellők**” című előadásra, majd a **Tekergők bábcsoport** „**Cirkusz**” című meséjére.
- Október 11-én a helyi **Horgász Egyesület** támogatásával a Dúgoci halastónál valósult meg a felső tagozatosok **természetvédelmi napja.**
- Október 16-án a „**Harc a túlsúly ellen**” elnevezésű kampány keretén belül volt megtartva az iskolában is az egészség világnapja. Minden osztály készített valami egészséges finomságot főleg zöldségekből, gyümölcsökből, magvakból, sajtféléből, amit aztán az iskola folyosóján közösen elfogyasztottak.
- Október 23-án az **Alfa Public polgári társulás és az iskola** megszervezésében többféle előadásra került sor a **multietnikus együttélésről és az oláh cigányok hagyományairól.**
- Október 24-én az alsós diákok a komáromi Jókai Színházban a **Rumcájsz** című meseelőadáson tapsolták pirosra tenyerüket.
- **Textilgyűjtésbe** fogtak a tanulók a falu lakosságával együtt október 24-én és 25-én. A kinőtt használt ruhákat 20 literes zsákokba gyűjtötték. A második nap végén **102 zsák** textil várt elvitelre.
- 2013. október 29-én immáron 11. alkalommal került megrendezésre a „**Szülők és az iskola**” elnevezésű, tevékenységekben gazdag európai nap.
- November 6-án a legidősebb tanulók **rendhagyó polgári órára** látogattak el a polgármesteri hivatalba.
- Szintén november 6-án a felsősök **családi életre való nevelése** valósult meg szakelőadás formájában.

- *November 13-án* a tudományok napja alkalmából megrendezett **„Cseppek a tudomány tengeréből”** elnevezésű színvonalas és figyelemfelkeltő előadásorozaton vett részt négy felsős tanuló a Nagybaldogasszony Egyházi Iskolaközpontban Gútán.

- A novemberi hónap az alsó tagozatos kisdíákok és az óvodások számára **Mács Katalin** előadásával a **„Csillagszemű juhász”** című játékos mesével folytatódott *november 14-én*, amelynek különlegessége abban rejlett, hogy a gyermekek is bekapcsolódhattak a történetbe, amit nagyon élveztek.

- **„Čert a Káča”** című szlovák nyelvű zenés mesejátékon vett részt minden tanuló a szlovák alapiskola diákjaival együtt *november 15-én* a tornateremben.

- *November 20-án* 15 felsős tanuló látogatást tett Gútán az **Idősek Otthonában**.

- *November 22-én* szép derült időt remélve indultak útra a diákok a **ógyallai csillagvizsgálóba**, ahol is árgus szemekkel kutatták az égboltot és keresték az egyes csillagképeket.

- A Jedlik Ányos Alapiskola iskolakezdő gyermekei évről évre **anyagi támogatásban** részesülnek a **magyarországi Rákóczi Szövetségnek, valamint az Érsekújvár és vidéke Célalapnak köszönhetően**.

Ezen okból 2013. *november 27-én* rendhagyó ünnepségre került sor az iskola mindkét első évfolyamában, ahol is a Rákóczi Szövetség a 2013-2014-es tanévben a magyar tanítási nyelvű iskolák első osztályába beiratkozó kisdíákjai számára 10 000 HUF összeget **beiratkozási támogatásként** adományozott. A vendégeket és a szülőket a kis elsősök őszi ajándékműsorral üdvözölték.

- Ezen az őszen újabb **papírgyűjtés** következett *november 27-én*.

- *December 6-án* ugyan nem díszelgett a sulis ablakban egy diák csizmája sem (szerencsére!), mégis nagy csengőszóval és puttonyával járta végig az osztályokat a **Mikulás**.

- Az adventi, karácsonyváró időszakot mindenki számára meghittebbé tette a **Kuttyomfitty Társulat: „A Betlehem csillaga”** című játékkal *december 10-én*.

- *December 18-án* újabb előadás várta a tanulókat az érsekújvári főtéri kultúrházban, mégpedig a **Kaláka együttes karácsonyi műsora**.

- 2013 utolsó tanítási napján *december 20-án* **„Fény, szeretet, ajándék”** címen karácsonyi műsorra került sor az iskola folyosóján. A műsort börze követte, majd **tombolahúzás**.

- A **2014-es naptári évben** az oktatás *január 8-án* kezdődött.

- A komáromi Jókai Színház **Lili bárónő** című zenés előadását *január 10-én* tekintették meg a felsős tanulók.

- Vidám, farsangi hangulat uralkodott a *január 18-án* megrendezett **Szülők-Tanítók Magyar Bálján**.

- Január 31-én az első évfolyam osztályfőnöke nagy előkészületekkel és örömmel várta a jövődöbéli elsős gyermekeket és szüleiket egy **nyitott órára** és közös farsangi foglalkozásra „**Pumukli játszani hív**” címmel. A foglalkozást szülői értekezlet követte.
- Február 3-án következett egy kicsi szusszanás, hiszen a félévi bizonyítványosztást **egynapos félévi szünet** követte.
- Február 7-én valósult meg a **Tompa Mihály Vers- és Prózamondó verseny iskolai fordulója**.
- A **beiratkozásra** az 1. osztályba február 10-én került sor, az új tanévben **26 kis elsős** indul el az ABC hegyre.
- Február 21-én az alsó tagozatos diákok **farsangi gúnyákba** bújtak, táncot lejtettek, majd meghallgatták a Rozmaring Asszonykórus legidősebb tagjának az élménybeszámolóját, aki mesélt a régi szímői farsangi népszokásokról, álarcosbálokról, farsangi fánkról, sütés-főzésről.
- Február végén újabb pihenő következett, ugyanis február 24-től 28-ig tartott a **tavaszi szünet**.
- A **Monitor 9 teszt** megírására már szeptembertől készültek a kilencedikesek. Március 12-én pedig végigvizsgálták a teszt megírását magyar nyelvből és irodalomból, szlovák nyelvből és irodalomból illetve matematikából.
- Március 13-án az **iskola és a helyi Csemadok Alapszervezete** közös megrendezése által valósult meg az „**Égig érő fa**“ **mesemondóverseny**. Ugyanezen a napon a **Kuttyomfitty Társulat** „**Széttáncolt cipellők**” című zenés-táncos meseelőadását élvezte minden tanuló.
- Március 14-én a templomkertben került megrendezésre a koszorúzással egybekötött megemlékezési ünnepség az **1848-as forradalmi eseményekről**.
- Két tanuló vett részt a **Pythagorias** körzeti fordulóján március 18-án ill. 19-én Érsekújvárott.
- Az alsós diákok március 26-án „**Móka Miki és barátai**” huncutságain kuncoghattak a Komáromi Jókai Színházban..
- Április 10-én került sor az immár hagyományossá vált **Jedlik Ányos Természettudományi Vetélkedőre**, melynek ebben a tanévben több résztvevője, vendégcsoportja volt, mint az előző években.
- Április 14-én a tornateremben **hüllőkiállítás** nyílt egy óra hosszára, ahol hozzáértő szakemberek mutatták be munkájukat a különböző kígyókkal, siklókkal, gyíkokkal, miközben a közönség köréből a bátrabbak megsimogathatták az érdekes élőlényeket. A legbátrabbakat pedig a nyakukban egy-egy nagy csúszómászóval megörökíthették a fényképezőgép lencségei.
- Április 16-án a **Červená Čiapocka** című mesejáték modern feldolgozása volt megtekinthető a Jedlik Házban.

- Április 17-től 22-ig otthon is megkezdődtek a **húsvéti előkészületek**.
- A felvételik a szak- és középiskolákba május 12-től 15-ig valósultak meg.
- Az édesanyákat és nagymamákat **Anyák napja** alkalmából május 13-án köszöntötték az **alsó tagozatos diákok** az iskola folyosóján.
- „**Egy hölgy a Maximból**” – ez volt a címe a május 15-én a felsősök számára bemutatásra került színházi előadásnak a **komáromi Jókai Színházban**.
- Május 27-én és 28-án néhányan a felsős lányok és fiúk közül **atlétikai versenyen** mutathatták be sportteljesítményeiket Érsekújvárott.
- Május 30-án a **mosonszolnoki sportnapon** bizonyította ügyességét 8 felsős tanuló.
- **Gyermeknap ajándékként** június 5-én az egész iskola a **marcelházi lovastanyára** ment kirándulni, ahol a szép tájon kívül lovaglás, szabadtéri játékok és finom ebéd várt mindenkit.
- Június 6-án **Tótmegyeren** valósult meg a **járási tűzoltóverseny**.
- Az **országos roma szavalóversenyen** három tanuló vett részt június 7-én **Bátorkeszin**, ahol dobogós helyezéseket értek el.
- A tanév utolsó papírgyűjtésére június 9-én és 10-én került sor.
- A **természetvédelmi nap** a Dúgoci halastónál volt megtartva június 23-án.
- A tanév utolsó napja, június 27-e **osztályfőnöki órával és bizonyítványosztással** kezdődött. Ezután a kilencedikesek kezdték meg **ballagásukat**. Az ünnepi műsort a **versenyek kiértékelése** követte, majd a **tanévzáró beszéd** elhangzása után a 2013/14-es tanév lezárult.

Jedlik Ányos István

(Szímő, 1800. jan. 11. – Győr, 1895. dec. 13.)

Elismerései

❖ **Tagságok:**

- MTA rendes tagja (1858),
- MTA tiszteleti tagja (1873),
- Tanárvizsgáló Bizottságnak tagja (1863),
- Királyi Magyar Természettudományi Társulatnak 1. sz. tagja (1863).

❖ **Kitüntetések:**

- megkapta a Vaskorona Rend II. osztályát (1879),
- elnyerte párizsi Világkiállítás bronzérmét (1855).

❖ **Fontosabb évfordulói:**

1817 - felvette az Ányos nevet

1825 - pappá szentelik

1868 - királyi tanácsosi címet kapott

1879 - a vaskorona-rend lovagja lett

Jedlik élete kronológiai sorrendbe rendezve

1800 - január 11-én született Jedlik István néven, a Komárom megyei Szímőn.

1817- ben a Szent Benedek-rend növendékei közé lépett. Ettől az időtől kezdve tanulmányait rendjének iskoláiban folytatta és mint újonc, felvette az Anianus, Anián, magyarosan Ányos nevet.

1818 - ik évet már Pannonhalmán töltötte. Ez volt a döntő lépés életében. Kezdeté nemcsak tudományos pályájának, hanem egyénisége alakulásának, jelleme fejlődésének is.

1821 - ben tette le Pesten a szigorlatot matematikából és fizikából.

1822 - ben filozófiából és történelemből szigorlatozott sikeresen.

1822 október 31-én bölcsészdoktorrá avatták Pesten. A főigazgató előtt november 4-én letette a tanári esküt Győrben, és a bencés rend által működtetett gimnázium harmadik osztályában negyvenhat 10-11 évesnek tanított itt egy évig minden tárgyat, azaz hittant, latint, magyar nyelvet, magyar történelmet, földrajzot és matematikát.

1824 - ben került a rend győri líceumába, ahol a gazdag német nyelvű szakirodalom alapján maga is sok kísérletet elvégzett.

1825 - szeptember 3-án pappá szentelik. Ezután Győrben a házi lyceum fizika, természetrajz és mezőgazdaságtan tanára volt 1831-ig. Fejleszti a szertárat, olvassa a "kezéhez jutó", leginkább német nyelvű szakirodalmat és megalkotja első találmányait.

1827 - ben huszonhét éves korában feltalálta az első elektrodinamikus, áram-áram kölcsönhatáson alapuló motort. A *forgony* nevet adta neki.

1828 - ban győri tartózkodása alatt fedezte fel Jedlik a *szódavíz* készítésének a módját. A felmerülő problémákat (pl. a gáz minél jobb elnyeletése) jó gyakorlati érzékkel oldotta meg. Az 1820-as évek végén már ellátta a rendházat szódavízzel.

1829 - ben az elektromágneses vonzás (forgatás) törvényszerűségeit vizsgálva. Felismerte, hogy elektromágnes mezőjében lévő tekercs jobban kitér, mint egy iránytű, sőt megfelelő áramváltás esetén ez az elfordulás folytonos forgássá is tehető. 1829-ben épített forgonyában már megtalálható volt a mai egyenáramú motorok mindhárom fő alkotórésze: a tekercselt állórész, a tekercselt forgórész és az irányváltó kommutátor.

1831- ben Pozsonyba került. A bencés rend vállalta, hogy a győri és pozsonyi királyi akadémiákat is ellátja tanárokkal. Győrből főapátja helyeztette át Pozsonyba az akadémiára. Itt legfontosabb feladatának a meglehetően hiányos fizikai szertár fejlesztését tekintette. Sok eszközt, műszert készíttetett vagy vásárolt. A rend minden évben meghatározott összeget adott szertárfejlesztésre, az állam csak a javítási költségeket fizette. Jedlik hozzáfogott a szertár és a tanterem átalakításához, felszereléséhez. Munkájában komolyan támogatta őt igazgatója, Adamkovits Mihály, tankerületi főigazgató, esztergomi kanonok.

1834 - 1835 között szakmai tanulmányutakat tesz Ausztriában. Barátjával és rendtársával kettesben, leginkább gyalog vándorolják végig az utat. Bécsbe többször is ellátogat. Jedlik Pestre szeretne kerülni, az egyetem fizika tanszékére.

1837- ben megpályázta az egyetemi tanárságot, és az akkor szokásos vizsga alapján el is nyerte azt. Így került 1840-ben Pestre.

1839 - ben oktatási célra rendelt acélmágneses egyenáramú generátort egy bécsi műszerésztől, méghozzá saját tervei szerint javított kivitelben. Széles látókörét mutatja, hogy rögtön öt gépet készíttetett azért, hogy több felsőfokú iskolának is jusson. Szerencsére a Győrbe szállított példány épségben megmaradt, a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban levő Jedlik múzeum féltve őrzött kiállítási tárgya.

1840 - től nagy energiával látott neki a galvánelemek tökéletesítésének. Elemeivel sok elektrotechnikai kísérletet végzett, ennek alapján sok villamos készüléket szerkesztett vagy tökéletesített.

1840 -1878-ig a Pesti Tudományegyetem természettani tanszékén volt tanár.

1840 - márciusában, hosszadalmas pályázati procedúra után végül megkezdte egyetemi tanári előadásait Pesten. Lakása az egyetem épületében, a fizikaszertár mellett volt. Pesten is megkezdte az egyetemi szertár fejlesztését. Mivel a központi támogatás rendkívül csekély volt, Jedlik saját pénzéből is sokat áldozott a fejlesztésre. Kísérleteiről naponta aprólékos feljegyzéseket készít - ha éjszaka eszébe jut egy ötlet, felkel, átmegegy a szertárba, hogy kipróbálja. Tanítványa nincs sok - az egyetem hallgatóinak legnagyobb része joghallgató, a bölcsészetre kevesen járnak -, így az egyetem falain kívüli ismeretterjesztésbe kapcsolódik be. A negyvenes évektől kezdve - az ívlámpás világítás nagy áramigényét figyelembe véve - kezdett az elemek tökéletesítésével foglalkozni.

1841- Pestre kerülése után egy évvel kezdi a tagtoborzást Bugát Pál a Magyar Természettudományi Társulatba - Jedlik az elsők között írja alá az ívet, mint alapító tag. Ugyanebben az évben tartják meg a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók első és második nagygyűlését Pesten - Jedlik azonnal bekapcsolódik a munkába. Két előadást is tart: egyikben a még Győrben (1826-ban) feltalált s azóta továbbfejlesztett szódavízgyártó eljárását ismerteti, másikban érdekes elektromágneses jelenségeket mutat be. Itt mutatta be azt a kéttekercses, szaggatott egyenárammal táplált indukciós készüléket, amelynek nagyfeszültségű áramimpulzusaival jó eredményeket sikerült elérni idegrendszeri és mozgásszervi betegségek, izomsorvadások gyógyításánál.

1845 - ben latin helyett magyarul kezdte oktatni hallgatóit. Tankönyvei révén a fizika magyar szókincsének egyik megalkotójaként tartják számon. Mivel a természettudományos magyar

műszavak hiányoztak, Czuczor Gergely, és Kazinczy Ferenc felkérésére Jedlik sok új műszaki szót alkotott. Ilyen például: merőleges, tehetetlenségi nyomaték, eredő erő, dugattyú, hullámtalálkozás, stb.

1846-1847-es tanévtől kezdve három évre dékánná választják az egyetem bölcsészkarán.

1847-ben írt egy tankönyvet az Institutum Geometricum hallgatóinak "Compendium Hydrostaticae et Hydrodynamicae" címmel, ennek fordítása könyomatos kivitelben 1850-ben jelent meg "Víznyugtanhoz tartozó Pótlékok" néven. Ebben differenciál- és integrálszámítással tárgyalta az anyagot.

1848-ban a bölcsészkar dékánja lett. Az előző évhez hasonló, tanulásra buzdító szavakkal fordult a hallgatósághoz, de a józanságra intő beszéd akkor ellentétes hatást váltott ki az ifjúságból. Az 1848/49-es tanévben Jedlik már nem tarthatott előadást az egyetemen, még a szertár kulcsát is elvették tőle. A tanításban beállt kényszerszünetet Jedlik két dologra használta. Hazafias érzéseinek sugallatára beállt nemzetőrnek - őrséget állt, árkot ásott, ott segített, ahol szükség volt rá. Megmaradó idejében egyetemi tankönyvének kéziratát rendezgette. Várta az alkalmas időt, amikor majd megjelentetheti. Több részből állónak tervezte.

1850 - ben saját költségén kiadta az első magyar egyetemi fizikatankönyvet "Súlyos testek természettana" címmel, melybe mechanika, hangtan és kémia került. A könyv folytatása azonban elmaradt, amelyben a fény, a hő, az elektromágneses jelenségek és hatások fizikája lehetett volna. Tény az, hogy elkezdte a második részt, azután abbahagyta. Pannonhalmán, a Jedlik-hagyatékban őrzik azt a könyomatos jegyzetet, amelynek címe: "Jedlik Ányos: A súlytalanok természettana. Első szakasz: Fénytán." Hasonlóképp kéziratban maradt fenn többféle hőtanjegyzet.

1850 -től kezdve Jedliket ugyan visszavették az egyetemre, tarthatott újra - németül - előadásokat, de már szinte alig volt kinek. A műszaki képzést leválasztották az egyetemről, az egyetemi Mérnöki Intézetet (Institutum Geometricum-ot) 1850. szeptember 29-én egyesítették az Ipartanodával.

A forradalom előtti tudományos mozgalmak elhaltak, az egyesületek csak vegetáltak. A Magyar Tudományos Akadémia 1858-ig nem tartott nagygyűlést. Ezekben az években Jedlik a szertárban elmerülten kísérletezett: a Bunsen-elem javításán dolgozott, egyenáramú forgógépet fejlesztett ki, melyet motorként működtetve, meghajtotta vele optikai rácsosztó gépét, s jobbnál jobb rácsokat állított elő.

1851-ben a fénytani és hőtani tankönyve, két kis litografált füzet csak kézírásos formában, könyomatos kivitelben jelent meg. Ezek csak kivonatai, részletei Jedlik eredeti kéziratainak. Jedlik 1851-ig tanított a Műegyetem elődjén, a Mérnöki Intézetben (Institutum Geometricum).

1855 - ös párizsi kiállításra 100 elemes telepet küldött, de ezek nagy része a gondatlan szállításban, tárolásban összetörték. Az épen maradt darabokat áttanulmányozva a szakmai bizottság bronzéremmel jutalmazta találmányáért.

1856 - ban Bécsben tartották vándorgyűlésüket a Német Természetvizsgálók, Jedlik elment és bemutatta a javított Bunsen-elemet, valamint az általa feltalált forgonyt (elektromotort). El is érte, hogy néhány ezután írt tankönyvbe bekerült a neve, mint a villanymotor egyik feltalálójáé. Szokatlan felkéréseknek is eleget tett: megvizsgálta, hogy mi lehet a tudományos alapja, magyarázata az akkor divatos "asztaltáncoltatásnak". Kufsteinből kiszabadult Czuczor szótárkészítő tevékenységét megirigyelve, elfogadta a felkérést egy szakmai magyar-német szótár összeállításában való közreműködésre.

1858 - as év meghozta számára a Magyar Tudományos Akadémia hivatalos elismerését: A "Súlyos testek természettana" című egyetemi tankönyvét akadémiai nagyjuttalommal tüntették ki, őt magát pedig az 1858. december 15-i nagygyűlésen az Akadémia rendes tagjává

választották. Teljesen szokatlan eljárás az Akadémia történetében, hogy valakit a levelező tagság átugrásával azonnal rendes taggá nyilvánítanak.

1861 - ben írta le a dinamó-elvet. A világon először Jedlik Ányos ismerte fel, hogy a generátorból elhagyható az állandó mágnes, és hogy saját energiájával képes gerjesztését létrehozni és fenntartani. Tudományos munkásságában megelőzte kortársait, de legfontosabb találmányáról, az ösdinamóról csak 1856-ban beszélt, az első írásos dokumentum erről az egyetem 1861-ben összeállított leltárkönyve volt. Az írásos bizonyíték egyértelmű ugyan, de mivel találmánya nem vált ismertté, a dinamó feltalálása Siemens nevéhez fűződik. A leírás egyik különleges gépe kézzel írt használati utasításában került elő. Jóval azután került elő, hogy a német Werner Siemens 1866 végén Jedliktól függetlenül szintén eljutott a dinamó-elvig és működőképes dinamógépet készített. Találmányát ismertette és szabadalmaztatta, így a világ Siemens-et ismeri el a dinamó feltalálójának.

1863 - 1864-ben az egyetem rektora.

1863 - től kezdve tizenöt éven át tagja a Tanárvizsgáló Bizottságnak; ő vizsgáztatja fizikából azokat, akik magyar középiskolában kívánnak tanítani.

1866 - ban a Vasárnapi Újság címlapján ismerteti Jedlik tudományos munkásságát abból az alkalomból, hogy negyedszázada kezdte működését a Magyar Természettudományi Társulat. Újra megtartják évenkénti vándorgyűlésüket a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók, Jedlik majd mindegyiken jelen van és beszámol saját kutatásairól.

1868 -ban királyi tanácsosi címet kapott munkásságának elismerése okán.

1871 - szeptemberében Jedlik egy hónapos tanulmányútra megy Németországba, felkeresi a híres és új egyetemeket, gyűjti a tapasztalatokat, hogy megtervezhesse itthon álmai munkahelyét: az ideális előadótermet, az ideális szertárat, előkészítő helyiséget, laboratóriumot. 1872-ben készen vannak a tervek.

1873 - ban a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja lett.

1873 - ban a bécsi világkiállításon egy Siemens vezetésével működő bírálóbizottság a "Haladás érmével" tünteti ki Jedlik "villámfeszítő" berendezését (feszültség-sokszorozóját). A kiállításhoz kimegy - emellett szólnak 1855-ös párizsi rossz tapasztalatai is, ahová mást küldött el és tönkre is tették az akkori találmányát -, de a díj átvételére már nem utazik ki újra, sajnálná az elfecsérelt időt.

1878 - ban Jedlik nyugdíjazását kéri, s a 78 éves professzor helyét a tanszék élén átveszi a 30 éves Eötvös Loránd. Az új épület felépítésére csak a 80-as évek közepén kerül sor, akkor már Eötvös Loránd tervei szerint. Jedlik Ányos nyugdíjas éveit Győrben, a rendházban tölti. Itt is dolgozik, amennyire a szűk hely és fizikai állapota megengedi. Szellemileg friss.

1879 - ben a vaskorona-rend harmadik osztályának lovagja lett.

1880 - Szombathelyen, az Orvosok és Természetvizsgálók 1880. évi vándorgyűlésén a természettudományos kutatás személyi és tárgyi feltételeiről tart előadást.

1891 - ben lesz a megalakuló Matematikai és Fizikai Társulat 1. számú tagja.

1894 - ben 94 éves korában köszönti Eötvöst, akit miniszterré neveztek ki.

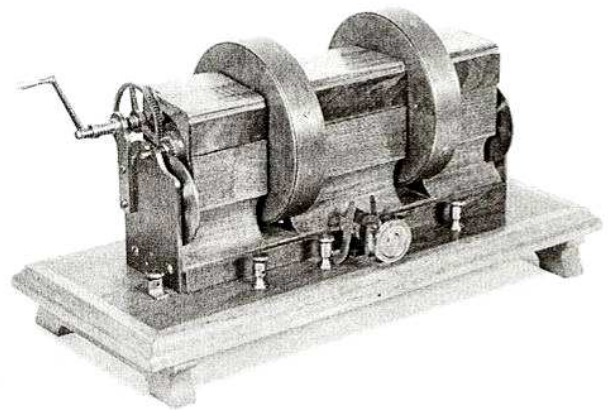
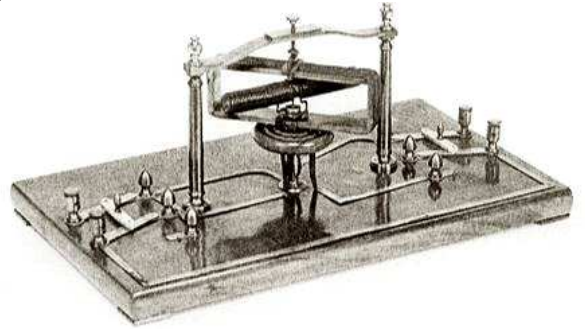
1895 - december 13-án, 95 évesen halt meg.

Jedlik Ányos

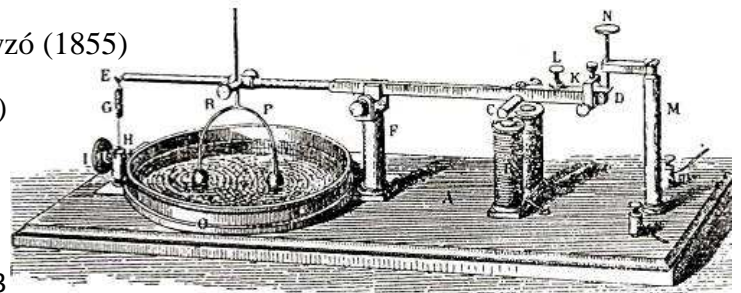
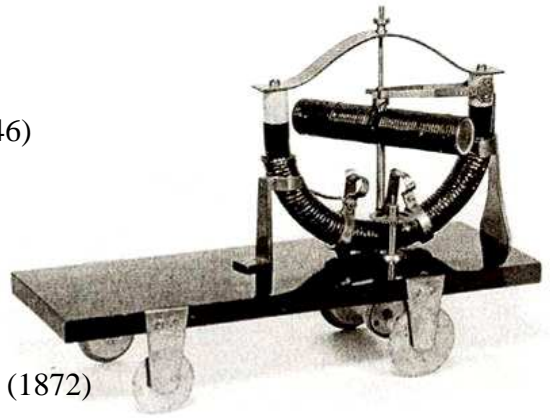

Jeldik Ányos felfedezései és újításai

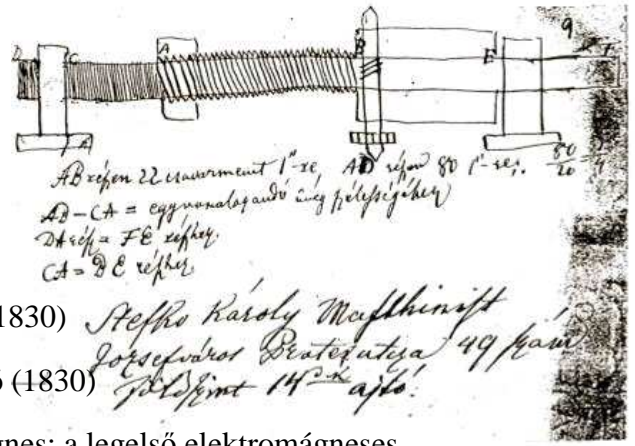
1. Savanyú vizet készítő gépezet természetes sűrítéssel (1825–1842)
2. A szénsav elszállítását gátló töltő cső (1826–1829)
3. Edényes légsúlymérő elvén alapuló higanyos légszivattyú (1862)
4. Előritkítással működő higanyos légszivattyú (1862)
5. Mechanikus hullámgép (1847)
6. Elektromágneses hullámgép (1868)
7. Elektromágneses hosszrezgő készülék (1868)
8. Elektromágneses keresztrezgő készülék 1869
9. Egymásra merőleges két rezgésnek eredőjét lerajzoló gépezet (1827)
10. Haladó mozgással egyesített két rezgésnek eredőjét lerajzoló gépezet (1876)
11. Haladó mozgással egyesített két rezgésnek eredőjét lerajzoló hangvillák (1874)
12. Mikrométer-csavaros osztógép Végtelen csavaros osztófő, rugalmas Cardano-szerkezetű csavarok (1843); Átalakítás kézi forgatásra (1846); Közös rácsok vonalzása elektromotorral (1854)
13. Differenciál-csavaros osztógép csavartokos szánnal (1851)
14. Fénytani rácsok bevonata (1848–1863)
15. Fénytani rácsok étető folyadék (1863)
16. Fénytalálkozási 90 fokos tükörpár (1865)
17. Fénytalálkozási kettős hasáb (1865)
18. Érzékeny elektroszkóp (1855)
19. Dörzsölési villamgép papírkoronggal (1847)
20. Módosított elektrofor (1853)
21. Módosított Nicholson-féle multiplikátor (1853)
22. A Holtz-gép sarokváltásának meggátlása: kondenzátortöltés nagy ellenálláson, kisütés kis ellenálláson át (1869)
23. Nagy megosztógép (1869)

24. Megosztásos gépcsoport (1882)
25. Kistérfogatú, nagykapacitású üvegbura-sorozat (1846)
26. Csöves villamszedő (1866)
27. Palackos villamfeszítő ollós szerkezettel (1863)
28. Palackos villamfeszítő emelős szerkezettel (1863)
29. Cső-villamszedős villamfeszítő átforduló sűrítőkkal (1872)
30. Cső-villamszedős villamfeszítő átforduló kisütőkkel (1872)
31. Papírfalás galváncellák (1847)
32. Salétromsavat álló cella-keretek (1852)
33. Szénelektrodok gyártása sajtolás nélkül (1847, 1853–1860)
34. Sarokkivezetés saválló kettős burkolattal A belső eredetien szappanosított stearinin (1852) – A külső: cerinin (cerisin) és stearinin (1854)
35. Platinával befont számlemezok (1858)
36. Bűzmentesen zárt „folyató” telepek, salétrom- és kénsavval egyszerre tölthető, üríthető papírcellás elemekkel (1854–1857)
37. Légmentesen zárt, kisellenállású anyagcellák (1859)
38. Bűzmentesen zárt, „felhajtó” telep, légsűrítő segítségével a kétféle savval egyszerre tölthető, üríthető anyagcellás elemekből (1860)
39. A savgőzök értékesítése a galvántelep állandó regenerálásában (1854–1861)
40. Platinázott kétszenlemezes, papírcellás, egyfolyadékös elem (1856)
41. Egyfolyadékös regenerálódó távirászati telep (1857)
42. Folytonosan működő telep egymást árammal lesarkító elemekből (1862)
43. Átkapcsoló tábla és henger az egymást lesarkító telepekhez (1866)
44. Mangánszuperoxidos ólomakkumulátor (1867)
45. Gáz-elem és telep forgó szénkoronggal, hengerrel (1856, 1860)
46. Főáramkörű hidrosztatikus ívlámpa-szabályzó (1855)
47. Hosszú égésidejű ívlámpa-szabályzó (1857)
48. Összetett forgó vízvoltaméter (1859)
49. Órával szabályzott motoros áramíró (1861)

50. Önműködő áramszabályzó mérleg (1855)
51. Önműködő egysarki áramszabályzó (1868)
52. Forgótekercses áramszabályzó (1868)
53. Az elektromágneses folytonos forgás elve (1829)
54. Sokszorozóban áramváltással forgó elektromágnes (1830)
55. Elektromágnes körül áramváltással forgó sokszorozó (1830)
56. Elektromágnes fölött áramváltással forgó elektromágnes: a legelső elektromágneses motor (1830)
57. Ellenkezően forgó, áramváltós elektromágnes és sokszorozó (1857)
58. Villamos gépkocsi (1842–1854)
59. Két-delejkeresztes áramváltós motor (1854)
60. Áramvezető körül keringő egysarki és kétszeresen egysarki villamdelejpár (1856)
61. Önmaga körül forgó kétszeresen egysarki villamdelej (1856)
62. Áramvezető körül forogva keringő kétszeresen egysarki villamdelejpár (1857)
63. Közös tengely körül forgó kétszeresen egysarki villamdelej és sokszorozó (1857)
64. Egysarki kapcsolásban forgó villamdelejes patkók (1858)
65. Az egysarki motor, dinamó (1859)
66. Áramszakaszok vonzása alatt úszó Ampère-féle szánok (1860)
67. Mérleg az egy egyenesben haladó áramszakaszok taszításához, vonzásához (1868)
68. Egyrétegű dróttölcsérek sorozatából alkotott induktor-tekercs (1863)
69. Az egysarki villamindító önerősítésének elve (1856)
70. A dinamó-villamos elv (1859)
71. Egysarki áramindító szeletes rézhengerrel (1862)
72. Egysarki áramindító szedő-gyűrűk nélkül (1868)
73. Mágnes-elektromos gép kettősen tekercselt vasmaggal (1839)
74. Delejező gép (1856)
75. Elektromágneses, áramváltós gép öngerjesztése (1859)
76. Egyesített Ritchie–Pacinnotti-gép kétféle gerjesztéssel (1879)

Jedlik öröksége...

Jedlik Ányos bencés szerzetestanár, a magyar fizikusok egyik legkiválóbbja és példaképe. Az utókor ennyi év távlatából sem feledkezik meg a tudomány csendes és alázatos művelőjéről. Eredményei a mindennapok értékeivé váltak, beépültek a gyakorlatba és az oktatásba. Emlékezzünk rá, hogy ma is tanítson minket, ahogy azt egykor a katedráján tette. Tanítson emberségével, tudásával, azzal és arról, ahogy és amiért azt tette.

Jedlik örökségét ápolva immáron tizenharmadik alkalommal kerül megrendezésre a Jedlik Ányos természettudományi vetélkedő, melynek célja egyrészt leróni tiszteletünket iskolánk névadója előtt, másrészt hagyományainkat megőrizve és magyarságunkat ápolva új kapcsolatokat kiépíteni és a meglévőket még jobban megerősíteni és egyúttal iskolánk hírnevét is öregbíteni. Ebben az évben igyekeztünk még több iskolát megszólítani és meghívni régiókon belül és azon túl is az immár hagyományossá vált rendezvényünkre. A vetélkedő során a versenyzők nem csak a természettudományi tantárgyakban mérhetik össze elméleti és gyakorlati tudásukat, hanem egyéb készségeiket és jártasságaikat is próbára tehetik. A feladatok megoldásakor szükségük lesz még egy kis kreativitásra, szemfülességre, gyors észjárásra és nem utolsósorban logikus gondolkodásmódra is. A vetélkedő megszervezése, lebonyolítása és a tanulók versenyre való felkészítése sok munkával jár. Bízunk benne, hogy a befektetett energia duplán megtérül, hisz a lényeg, hogy a jókedvünk és optimizmusunk megőrzése mellett sikeresen záruljon a vetélkedőnk, melynek küldetése, hogy mind szakmailag és erkölcsileg is előbbre vigyen bennünket, szellemileg és emberileg is gazdagítson mindannyiunkat.

Célunk, hogy a versenyzők és az őket felkészítő tanárok jól érezzék magukat nálunk, sok új tapasztalattal és élménnyel gazdagodva térhessenek haza. Talán nem is a helyezések sorrendje a legfontosabb, hanem hogy egy egészséges versenyszellem alakuljon ki a vetélkedő során. Ezzel is próbáljuk elősegíteni, hogy a csapatok még jobban összekovacsolódjanak, és jövőre ismét ellátogassanak hozzánk.

Jedlik Ányos természettudományi vetélkedő

2003 decemberében került megrendezésre iskolánkon a helyi CSEMADOK alapszervezetével karöltve az első **Jedlik nap**, amely az idő múlásával hagyománnyá vált. A jeles napok keretén belül egy természettudományi vetélkedővel emlékezünk vissza falunk szülőttjére, melyen részt vesznek a környékbeli alapiskolák diákjai.

Tisztelve Jedlik örökségét, a vetélkedő több témakörből áll. Több kategóriában mérettetik meg magukat az ifjú tudóspalánták, melyeknek egyike **Jedlik életének ismerete**. Továbbá kérdéscsomagok vannak összeállítva **fizikából, biológiából és kémiából**. A diákok nemcsak elméleti tudásukat villanthatják meg, hanem gyakorlati képességeiknek is a tanújelét adhatják. A verseny fináléjának számít a rivalizáló csapatok, előre elkészített, fizikai vagy kémiai kísérletének a bemutatása, illetve annak tudományos magyarázata. Ez a feladat bizonyosságát mutatja Jedlik Ányos azon ismert mondásának, amely szerint: „**Minden tudományban tanulhattam volna eleget és szépet, a fizikában tanulok és egyszersmind mulatok, gyönyörködöm is.**” A résztvevő csapatok nemcsak a vetélkedés izgalmát élhetik át, hanem egy színvonalas, tudományos előadást is meghallgathatnak, melyet minden évben egy-egy meghívott szaktekintély ad elő. Természetesen az előadások témája is természettudományi vagy egyházi jellegű. A szoros és egyben vidám vetélkedő eredményes csapatai értékes díjakkal térhetnek haza és szép élményekkel gazdagodhatnak.

A tavalyi vetélkedő dióhéjban....

Az elmúlt évben igyekeztünk minél több iskolát megszólítani, s nem hiába, hiszen 11 csapat versengett a dobogós helyekért. A vetélkedő az igazgatónő köszöntő szavait követően egyházi áldással indult, melyet vikárius Dürčo Zoltán atya celebrált. Őt követték a polgármester úr üdvözlő szavai, s majd megkezdődött a verseny természettudományi része, melyet iskolánk biológia-kémia tanára, Kaderábek Péter állított össze és vezetett le. A versenyzők biológiából, kémiából és fizikából mérhették össze tudásukat, 5 példából álló változatos feladatsort kellett megoldaniuk mindhárom tantárgyból. A tesztfeladatok teljesítése után, mely alaposan kifárasztotta a tanulókat, egy kis pihenő következett. Miután a versenyzők újból erőre kaptak folytatódhatott a vetélkedő. A Csemadok elnöknőjének, Kantár Évának a vezetésével Jedlik életútját követhettük végig. Minden csapat négy kérdés megválaszolásával bizonyíthatta be, hogy mennyire ismerik a híres tudós életét és munkásságát. Ezt követően a résztvevők Galo Vilmos történész úr lebilincselő előadását hallgathatták végig, melyből megtudhatták hogyan sikerült bebarangolnia a Szentföldet. Az előadás után következett a vetélkedő gyakorlati része, mely során minden csapat érdekes és látványos fizikai vagy kémiai kísérletet mutatott be. Végezetül a zsűri munkájának köszönhetően megszülettek az eredmények. A képzeletbeli dobogó első fokára a gútai Corvin Mátyás Alapiskola diákjai állhattak fel, melléjük társulhattak nagy örömünkre a mi diákjaink, a harmadik helyet pedig a gútai

Nagyboldogasszony Egyházi Iskolaközpont tanulói vívták ki maguknak. Bízunk benne, hogy jövőre találkozunk ugyanitt....

A győztes csapat és felkészítő tanáruk

A vendéglátó csapat kísérletének bemutatása

EGY KIS ÍZELÍTŐ A VETÉLKEDŐ FELADATAIBÓL

Ez évi megmérettetésünk feladatai közül való a következő keresztrejtvény is. Amely így hangzik: **Oldjátok meg a keresztrejtvényt! A megfejtés: Dudich Endre** a felvidéki Nagysallón született 1895. március 20-án. Kossuth-díjas magyar zoológus (kutatási területe a bogarak, rákok, hazai vízi élőhelyek hidrobiológiája, karszt- és barlangkutatás), egyetemi tanár, akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

I. Főként emlősök belében élő parazita, melynek lapos teste elérheti akár a 12-14 métert is.
II. Spórás növény, melynek teste törékeny a sejtekben található SiO₂-nak köszönhetően. Gyógyhatású, ezért gyógyteák gyakori összetevője.

III. Szárazföldön élő farkos kétéltű.

IV. Növények szaporítószerve.

V. Egy időben egy meghatározott területet benépesítő egyedek megnevezése.

VI. Az ásványok keménységi skálájának megalkotója. Német tudós. Keresztneve Friedrich.

VII. Szárazföldi, magashegységi jégtakaró neve.

VIII. Gombák testét építi fel, szövi át.

IX. Ebben a földtörténeti korban éltek a dinoszauruszok/sárkánygyfok. Három korszakra osztódik: Triász, Jura, Kréta.

X. Csontok végén található, rugalmas szövet.

XI. A földrengések erősségét ezen skála (1-9 erősségű) segítségével rangsorolják.

	I. g	a	l	a	n	D	f	é	r	e	g		
					II. z	s	U	r	l	ó			
III. s	z	a	l	a	m	a	n	D	r	a			
						IV. v	I	r	á	g			
		V. p	o	p	u	l	á	C	i	ó			
						VI. m	o	H	n	s			
						VII. g	l	E	c	c	s	e	r
VIII. g	o	m	b	a	f	o	N	a	l				
		IX. h	a	r	m	a	D	k	o	r			
						X. p	o	R	c				
		XI. r	i	c	h	t	E	r					

A magyar zoológia vezéralakja, az ELTE Állatrendszertani Tanszékének egyetemi tanára, Kossuth díjas, a magyar barlangbiológiai, produkcióbiológiai, cönológiai és potambiológiai kutatások megindítója.

Dr. Dudich Endre 1895. március 20-án született a Bars megyei Nagysallóban. Édesapja, nagysallói körorvos, az orvostudomány mellett a zoológia iránt is érdeklődött és ezt átoltotta fiába is. Középiskolai tanulmányait **Esztergomban** végezte. Ebben az időben a humán tárgyak is nagyon érdekelték és kiváló eredményeket ért el ezekben is, de a zoológia iránti vonzalma egyre csak erősödött. **1913-**ban a **Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karára** iratkozott be **természetrajz-földrajz** szakra, és ugyanakkor felvételt nyert az Eötvös Kollégiumba is. Egyetemi tanulmányait az első világháború zavarta meg, mert közben három és fél évig különböző frontokon teljesített katonai szolgálatot. **Tanári oklevelét** így csak **1920-ban** szerezte meg. **1922-ben** „sub auspiciis Gubernatoris” avatták **doktorrá** az akkoriban Szegeden működő **kolozsvári egyetem természettudományi karán**. **1925-ben** ugyanennek az egyetemnek magántanára lett.

Még egyetemi tanulmányainak befejezése előtt a **Magyar Nemzeti Múzeum Állattárába** került, ahol 1922-ig mint beosztott középiskolai tanár, majd 1934 júliusáig, mint múzeumi őr dolgozott. Itt hosszabb ideig bogarakkal foglalkozott és *az első nagyobb tudományos sikerét is a coleopterológia területén érte el*. 1920-ban elnyerte a Természettudományi társulat **Bugát-díját**. Bokor Elemérrel való barátsága adott számára indítékot egyrészt a *coleopterológiai*, másrészt a *barlang-faunisztikai kutatások* végzésére. Később *rákokkal kezdett foglalkozni* és ennek az állatcsoportnak a kutatását élete végéig folytatta. Dudich Endre a szó szoros értelmében azonban sohasem vált specialistává. Az Ő érdeklődése messze túlterjedt egy-egy állatcsoport rendszertani vizsgálatán. Már muzeista korában szinte az egész állatvilág érdekelte. A könyvtárba érkező folyóiratok, könyvek áttanulmányozása közben: készítette a később csak egyre gyarapodó, szinte legendás hírű **cédulakatalógusát**. Gondolkodására, emberi magatartására jellemző, hogy ezt a nagy munkát nem csak saját maga számára végezte: *a gazdag irodalmi katalógusa barátai, majd tanítványai számára mindig rendelkezésre állott*. Sok fiatal, kezdő kutatónak szolgált ez első útravaló gyanánt. Ezt az igen széleskörű irodalmi ismeretanyag gyűjtést úgy is felfoghatjuk mint egy magasabb életpályára való felkészülést, hiszen ezzel szerezte meg azt a hatalmas tudást, amely alkalmassá tette később a professzori hivatás betöltésére. Látókörének szélesítéséhez hozzájárult *a tihanyi biológiai Kutatóintézetben és a nápolyi Zoológiai Állomáson végzett kutatómunkája is*.

1926-ban a **Magyar Barlangkutató Társulat alapító tagja** és az akkor alakuló társulatnak választmányi tagja is lesz. A rákok körében végzett vizsgálatai döbbséget hoztak rá, hogy hazánk állatvilágának ismerete még nagyon hiányos. Tudományszervező készségének felcsillanása az Állattani Szakosztály 1927. novemberi ülésén tartott előadása: „A magyar állatvilág kutatásának megszervezése”. Az előadásban adott program az akkori időkben nem valósulhatott meg. A Szakosztályban 1941-ben elnöki megnyitó keretében, melynek címe:

„Az állattani honismeret rögös útjain”, programját megújította. A szép terv azonban csak 1950-ben, az első ötéves tervben indulhatott meg.

Kutatásai során egyre nagyobb figyelmet szentel a *földalatti vizek élővilágának megismerésére*. Különösen nagy figyelemmel fordul a barlangok élővilága felé és megkezdí az **aggteleki Baradla-barlang élővilágának kutatását**. Igen nehéz, sokszor sanyarú körülmények között dolgozott itt. Vizsgálatai azonban már túlnyúlnak a barlangi faunisztikán. A mai értelemben vett produkcióbiológiai kutatások hazai alapjait rakja le. Az Állattani Szakosztályban ismertette első nagyobb eredményeit „**Az Aggteleki-barlang élővilágának élelem forrásai**” címen, amely a munka 1930-ban nyomtatásban is megjelent, majd 1931-ben elnyerte vele a Természettudományi Társulat **Margó-díját**. A Baradlában végzett kutatásainak szintézise a Bécsben megjelenő Barlangtani-monográfiák (Speläologische Monographien) sorozatban látott napvilágot, „**Biologie der Aggteleker Tropfstein Höhle "Baradla" in Ungarn**” címmel. Ez a 246 oldal terjedelmű munka az európai barlangbiológiai kutatások egyik vezető egyéniségévé avatta Dudich Endrét. 1934-ben Őt kéri fel a Wolfféle „**Animalium Cavernarum Catalogus**” bevezető részének megírására. A Baradla-barlangban 1958-ban épült meg az első hazai, a világon a **4. földalatti barlangbiológiai laboratórium**. Ezzel régi álma teljesült. Élete végéig vezette a laboratórium munkáját.

1958 egyébként is nevezetes dátum volt életében, mert az akkor újra megalakuló **Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat** elnökévé választja, amely tisztséget 1962-ig viselte. A közben megalakuló **MTE SZ Karszt- és Barlangkutató Bizottságának** elnöke volt 1961-től 1965-ig, 1959-től 1965-ig pedig a Karszt- és Barlangkutatás főszerkesztője. *Tudományos érdemeinek elismeréséül elsőnek kapta meg a **Kadic Ottokár emlékérmét***. 1968-ban a Társulat tiszteleti tagja és díszelnöke és ebben a státuszában maradt haláláig. Elévülhetetlen érdemei vannak a barlangbiológiai kutatások újra élesztésében, fiatal kutatók figyelmének az ilyen munkára való ráirányításában. Biztatására indulnak meg újra a barlangfaunisztikai vizsgálatok is, amelyek számos hazai barlang élővilágának feltárását eredményezték.

Dudich Endre barlangbiológiai érdeklődésével szinte párhuzamosan alakult ki a *földfeletti vizek élővilágának rendszeres kutatására való törekvése is*. Maucha Rezsővel együtt sürgették a hazai hidrobiológiai kutatások megindítását; elkészítette a hazai folyamkutatás, nevezetesen a *Duna kutatásainak tervét*. 1944-ben a bajai **Dunakutató Intézet** csak igen rövid ideig állt, de 1958-ban a folyamkutatási elképzelései is megvalósultak, mert létrejött egy, alsógödi **Dunakutató Állomás**. Az Állomás munkáját mint igazgató 1970-ig vezette, haláláig pedig tanácsadója volt. *Fáradhatatlan erővel végezte a Duna állatvilágának kutatását, feltárását*.

1934. július 23-án nevezték ki a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karán az **állatrendszertan professzorának**. Eddig az ideig rendszeres állatszisztematikai oktatás nem volt az egyetemen. A 39 éves Dudich Endrére várt az a hatalmas feladat, hogy az akkori idők lehetőségei és anyagi körülményei között a semmiből megszervezze az **Állatrendszertani Intézetet**, megteremtse az oktatás lehetőségeit. Tanszékének létszáma akkor egy tanársegéd

és egy hivatalsegéd volt. Az örökségként kapott régi gyűjteményeket modernizálta szakadatlanul dolgozott az egyetemi előadások kimunkálásán. Mint egyetemi tanárt is a becsületesség, lelkiismeretesség jellemezte. Előadásának anyagát állandóan felfrissítette az új irodalmi ismeretanyaggal, szinte óráról órára korszerűsítette. Előadásait a logikus gondolatfűzés és tömörség jellemezte. Minden órájára becsületesen készült és sohasem beszélt feleslegesen. A tanszék megalakulása után rövidesen lelkes hallgatóságot sikerült toboroznia, akik később ugyanolyan lelkesedéssel, mint amelyet professzoruktól láttak, folytatták a kutatómunkát a legkülönbözőbb intézményekben. Tanítványai közül sokan kerültek már az első időkben is a Természettudományi Múzeum Állattárához. Ennek mindig nagyon örült, mert szívügyének tekintette az ország legnagyobb rendszertani intézményével a lehető legjobb, szoros kapcsolat fenntartását.

Mint egyetemi tanár feladatának tekintette azt is, hogy tanítványai közül mindig legyen olyan aki valamilyen új kutatási irányzat, tudományterület művelését kezdje meg. Így került sor például a cönológiai vizsgálatok megindítására is. Tanítványai először a saját pénzükön, majd a tanszék anyagi támogatásával létrehozták a „*Fragmenta Faunistica Hungarica*” c. folyóiratot. Ennek kiadása 1948-tól 1956-ig szünetelt ugyan, de Dudich Endre kitartó szervezése következtében „*Opuscula Zoologica*” címen újra megjelent a tanszék önálló folyóirata.

A második világháború pusztításai az Állatrendszertani Tanszékét sem kímélték meg. A gyűjtemény és számos szemléltetett anyag szinte teljesen megsemmisült. Ez a nagy veszteség sem törte meg Dudich Endrét. Nagy kitartással, szívóssággal látott neki, hogy a romokból ismét tanszéket építsen. *1951-ben tanszéke új épületbe, több helyiségbe költözött, személyzete gyarapodott és a Magyar Tudományos Akadémia az újonnan létrehozott Talajzoológiai Kutatócsoportot is hozzá kapcsolta.* Így lényegesen jobb körülmények között folytathatta az újjáépítés korszaka után az oktató-nevelői kutatói és tudományszervezői munkáját

A Magyar Tudományos Akadémia 1942-ben választotta rendes tagjává. Az újjászervezett Magyar Tudományos Akadémia csak tanácskozó tagjává nevezi ki és 1952-ben a **biológiai tudományok doktora** fokozatot ítéli oda neki, 1953-ban azonban újra levelező tagként választják meg. 1964-ben kerül sor a rendes taggá választására.

Több éven át a Magyar Tudományos Akadémia zoológiai bizottságának, majd haláláig a Hidrobiológiai Bizottságnak volt az elnöke. Majdnem két évtizedig volt a Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Csoportjának, majd a megalakuló Osztályának csoport, illetve osztályvezetője tagja. Az *Acta Zoologica* főszerkesztője volt 1953-tól. Igen jelentős munkát végzett a zoológiai tervek kidolgozásában, gyűjtéstechnikai könyvek írásában és a Magyar Állatvilág c. sorozat létrehozásában. Ez utóbbi munkájának elismeréséül 1969-ben Kaszab Zoltánnal együtt a Magyar Tudományos Akadémia Nívódíjában részesült.

Tagja, dísztagja, díszelnöke volt az összes jelentős hazai zoológiával kapcsolatos társulatnak. Külföldiek közül az „*Österreichische Höhlenforschende Gesellschaft*”, 1935-ben, 1961-ben a „*Zoologische-botanische Gesellschaft*” választja tiszteleti tagjául. A Magyar

Rovartani Társaság *Fivaldszky emlékérem arany fokozatának*, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat *Kadic Ottokár-emlékplakettjének*, a *Kossuth-díj II. fokozatának* és a *munkáérdemérem arany fokozatának* kétszeres tulajdonosa.

Dudich professzor távozásakor **218 nyomtatásban megjelent munkáját** - folyóirat-közleményeket, könyveket - hagyta itt az utókor számára. Ezek egy hosszú munkás élet kutató és oktató tevékenységének ékes dokumentumai, melyekből mindnyájan meríthetünk.

Tanítványokhoz való viszonyát legjobban saját hitvallása fejezi ki, amely "Az állattani honismeret röögös útjain" c. cikkében olvasható:

"Törekvéseim kudarcra sok keserűséget okozott nekem. Sok mindenből kiábrándultam és derűlátásom alaposan megcsökkent. Csak egyben nem vesztettem még el hitemet: az ifjúságban. Azokban az évjáratokban, legyenek azok muzeisták, egyetemi segédtanerők vagy középiskolai természetrájk tanárok, hiszek és bízom, amelyeket még nem tompított el az élet, amelyeknek lobogása még nem kisebbedett, amelyek még tudnak lelkesedni eszméért, amelyek még a töretlen optimizmus éveit élik. Szentül hiszem, hogy ez az ifjúság meg fogja érteni tanításomat és soha sem sejtett színvonalra fogja majd emelni a magyar állattani honismeretet."

Az őslények állatrendszertani meghatározásában ásványtani módszereket alkalmazott. Róla neveztek el egy alnemzetséget, kb. 40 állatfajt, 5 alfajt, 1 növényfajt, míg az általa fölismert, ill. fölállított és leírt egy család, 2 nemzetség, 2 alnemzetség, 28 faj és 5 alfaj közül csak ötnek elnevezésében használt személynevet.

Ő alkalmazta Magyarországon először a matematikai módszereket a rovarok variációs vizsgálatánál. A rákok mézspáncéljának polarizációs vizsgálata, a modern barlangbiológiai vizsgálatok megindítása, a hazai állattársulástan megalapítása is a nevéhez fűződik. Ő indította meg az első rendszeres és állandóan korszerűsített állatrendszertani és állatföldrajzi egyetemi oktatást.

„Dudich Endréről méltán mondhatjuk, hogy nem halt meg, hiszen gondolatai eszméi a tanítványaiban ma is élnek.”

*„Nem az a művelt, aki sok mindent tud,
Hanem aki sok minden iránt érdeklődik,
És a szerzett benyomásokból egy új világot
Tud magában kialakítani,
Amely viszonylag jól tükrözi a valóságot.”*

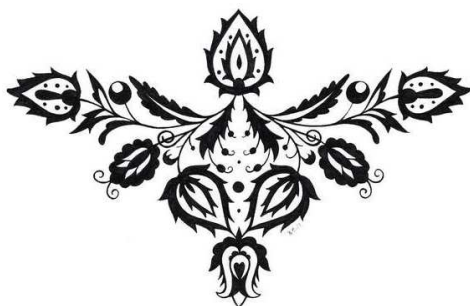
/Benedek István/

T á m o g a t ó i n k

- ❖ **ROBBELCO** – főtámogatónk
- ❖ **Szülői szövetség**
- ❖ **Pázmány Péter Alapítvány**
- ❖ **Országh Ildikó** – ORI büfé
- ❖ **Jedlik Társaság**
- ❖ **Szímó község önkormányzata**

Ezúton is szeretnénk megköszönni anyagi és szellemi támogatásukat!

Elérhetőségeink

Jedlik Ányos Alapiskola – ZŠ Ányosa Jedlika s VJM

941 22 Zemné, Školská 845

telefon: 035 64 76 114

mobil: 0918 894 888

honlapunk: www.zsjedlikedupage.org

e-mail címünk: zs.jedlik@gmail.com

Kidolgozta: Mgr. Lóthi Blanka, igazgató

Mgr. Kaderábek Péter, tanár

